

Aanbeveling 2: Geef prioriteit aan voedselzekerheid en –kwaliteit

De Taskforce Biodiversiteit & Natuurlijke Hulpbronnen adviseert:

Geef prioriteit aan voedselzekerheid én voedselkwaliteit voor een wereldbevolking van 9 miljard mensen in 2050. Benut en versterk de Nederlandse expertise en ondernemingskracht voor internationale efficiency-verbetering en duurzame productieverhoging in de landbouw en voor een overgang van wildvangst naar duurzame kweek in de visserij.

Schep daarmee ruimte voor herstel van natuurlijke ecosystemen en ecosysteemdiensten.

Naast efficiency- en duurzaamheidsslagen in de productie is aandacht nodig voor matiging van consumptie, ondermeer van dierlijke eiwitten. De Taskforce bepleit een gebalanceerde aanpak met een beleidsmix waarbij de overheid de consument aanspreekt en informeert, de producent innoveert, de handel en retail vergroent en de prijzen de ware kosten beter weerspiegelen.

De Aanbeveling toegelicht

De Taskforce acht het van groot belang dat beleid gericht op voedselzekerheid en op behoud van biodiversiteit samengaan. Voedselzekerheid kan niet zonder gezonde ecosystemen -en in de visie van de Taskforce is het belangrijk dat de 9 miljard mensen die er in 2050 zullen zijn over voldoende gezond voedsel kunnen beschikken.

De vraag is hoe we dit kunnen realiseren zonder biodiversiteit op te offeren, wetende dat het areaal bruikbare landbouwgrond beperkt is en de miljarden mensen die er de komende decennia bijkomen ook zullen streven naar dezelfde levensstandaard als de rijke landen nu.

De Taskforce is van mening dat deze dubbele opgave gerealiseerd kan worden, mits we omschakelen naar een voedselproductie en –consumptiesysteem met de volgende karakteristieken.

Aan de produktiekant betekent dit slimmere benutting van de ruimte, meer productie per hectare en relatief meer plantaardige eiwitten.

Dat kan door:

- in te zetten op efficiency-verbetering en duurzame productieverhoging in de landbouw, inclusief aandacht voor behoud en functioneel gebruik van bodembiodiversiteit. Efficiëntie betekent ook landbouw op die locaties die de meeste opbrengst leveren tegen de geringste milieubelasting. Er is een wereld te winnen met doordachte herverkaveling, ook binnen de EU;
- prioriteit te geven aan het benutten van landbouwgrond voor de productie van voedsel en andere hoogwaardige producten en dus geen biobrandstoffen als doel, wel eventueel als afgeleide;
- daarbij optimaal gebruik maken van de lokale kennis en de lokale productiesystemen, mn in ontwikkelingslanden en met respect voor de eigendomsrechten van de inheemse bevolking
- geen HCV(High Conservation Value)-gebieden om te zetten in landbouwgrond;
- visserij te verduurzamen van (zowel wildvangst als viskweek), om een optimale productie van eiwit te leveren, zonder de ecosystemen waar deze uit komen schade te berokkenen. Om in de groeiende vraag naar eiwit te voorzien en tegelijkertijd wilde visbestanden niet verder uit te putten zal de verwachte produktiegroei moeten komen van duurzame kweekvis. Daarvoor is een efficiëntere benutting van de voedselketen nodig; bijvoorbeeld algen benutten voor de levering van visvoer en Omega 3, in plaats van via de omweg van wilde vis;
- verdeling van/toegang tot voedsel te verbeteren, met name in landen waar ondervoeding heerst.

- het Nederlandse ontwikkelingsamenwerkingsbeleid hiertoe in te zetten.

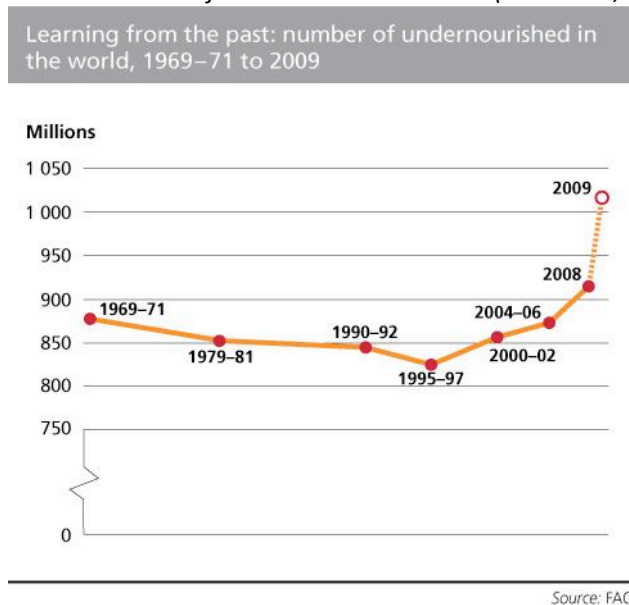
Aan de consumptiekant betekent dit het verminderen van het gebruik aan dierlijke eiwitten, door :

- Educatie en voorlichting met betrekking tot de effecten van het consumptiepatroon en de impact van verschillende voedsel-producten op zowel de gezondheid als het milieu,
- Bieden van handelingsperspectief in de vorm van keurmerken, zoals die van de Forest Stewardship Council (FSC), de Marine Stewardship Council (MSC), de nieuwe Aquaculture Stewardship Council (ASC), de viswijzer etc
- Duurzaam inkoopbeleid door de overheid en en het bedrijfsleven
- Ondersteunende maatregelen in de sfeer van de handel en retail en prijsprikkels die eiwitproducten met de minste negatieve milieu-effecten bevorderen.

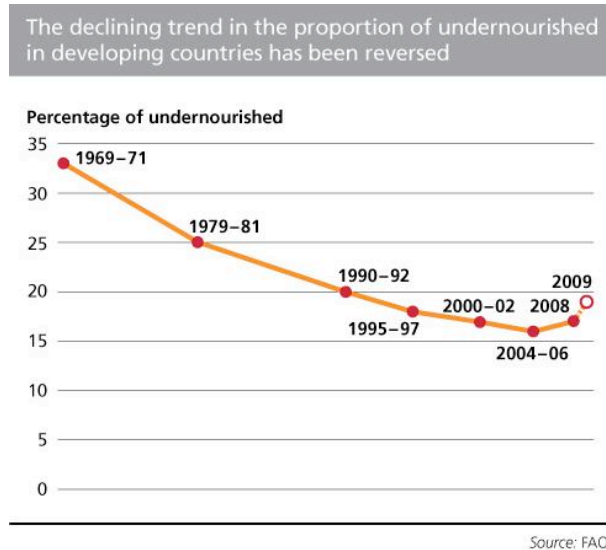
Facts & figures

Figuur 1 laat zien dat het absolute aantal ondervoede mensen de afgelopen jaren is gestegen tot ruim 1 miljard; figuur 2 toont dat ook het percentage ondervoede mensen de laatste jaren weer gestegen is.

Figuur 1: in 2009 meer dan 1 miljard mensen ondervoed (bron FAO, november 2009)

Figuur 2: groeiend % ondervoed in ontwikkelingslanden (bron FAO, november 2009)

In juni 2010 staat de teller van de wereldbevolking op 6,9 miljard¹. Volgens het 'medium' scenario van de VN bereiken we in 2050 de 9 miljard (het 'high' scenario is >10 miljard)¹. Daarvan zullen 2-3 miljard mensen een (in de woorden van Thomas Friedman) 'Amerikaanse levensstijl leiden', tegenover 1 miljard nu. Deze groeiende vraag naar voeding zal een groot beslag leggen op de natuurlijke hulpbronnen. *geschikte landbouwgrond beslaat slechts enkele % van ons aardoppervlak (bron UW)*

Tegelijkertijd: er is geen planeet B. De aarde heeft een oppervlakte van 510 miljoen km² en meer zal het niet worden. Daarbij is slechts een klein deel beschikbaar voor landbouwgrond (zie figuur 3):

- Op onze blauwe planeet bedekt water 361 van de 510 miljoen km², dus meer dan 7/10.
- Van de 149 miljoen km² land is een groot deel ongeschikt door ijs, verwoestijning en verstedelijking.
- Van het aardoppervlak dat bedekt wordt door vruchtbare aarde dienen we een deel te beschermen ter voorkoming van verlies van biodiversiteit en bijbehorende ecosystemendiensten.

Een en ander leidt onontkoombaar tot de noodzaak van verhoging van de productie met zo min mogelijk externe inputs. Dat kan ook, de productiecapaciteit voor landbouwgewassen kan naar schatting nog met 40% verhoogd worden tussen nu en 2050 en de vleesproductie met 20% (bron: PBL).

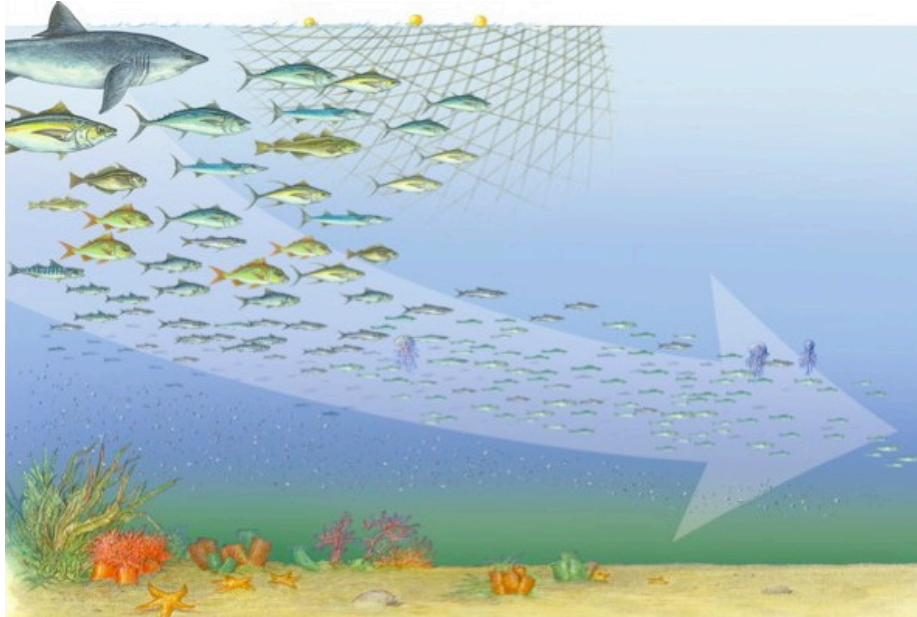
Grenzen aan het mariene ecosysteem

Het huidige visserijsysteem is niet in balans, zowel in ecologische en economische zin. In ecologische zin, omdat niet alleen veel visserijvoorraden uitgeput raken, maar ook omdat in veel mariene ecosystemen soorten aan de top van de voedselpyramide worden weggevangen. We vangen inmiddels steeds minder grote soorten, steeds meer kleine soorten en steeds meer te jonge vissen.

Figuur 4 illustreert dit proces, dat bij visserijdeskundigen bekend staat als 'Fishing down our Food Web'.

¹ zie http://en.wikipedia.org/wiki/World_population

Figuur 3: Fishing down our food web (bron Daniel Pauly)

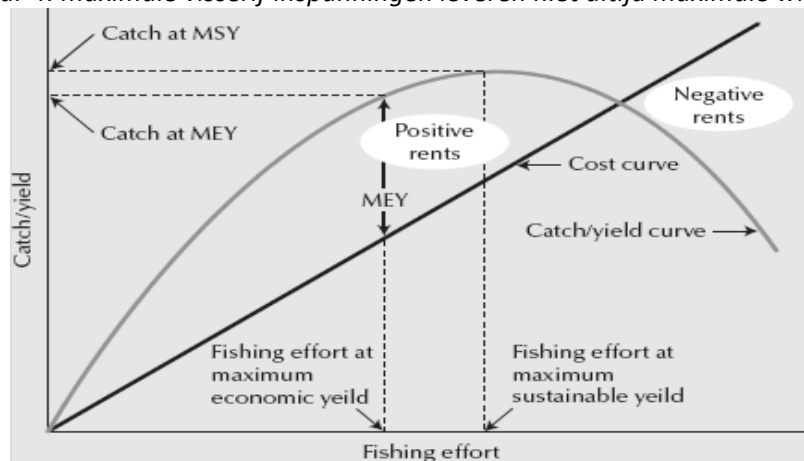
Ook in economische zin is het visserijsysteem uit balans.

De Wereldbank en de FAO publiceerden in 2008 een rapport met de veelzeggende titel “The Sunken Billions”. Belangrijke conclusies uit dit rapport:

- Het verschil tussen de potentiële en actuele winst van mariene visserij is \pm US\$ 50 miljard per jaar. Verbeterd beheer van visserijen zou een substantieel deel van deze ‘verloren’ miljarden kunnen opleveren. Resultaat: economische groei voor de visserij en verwante sectoren.

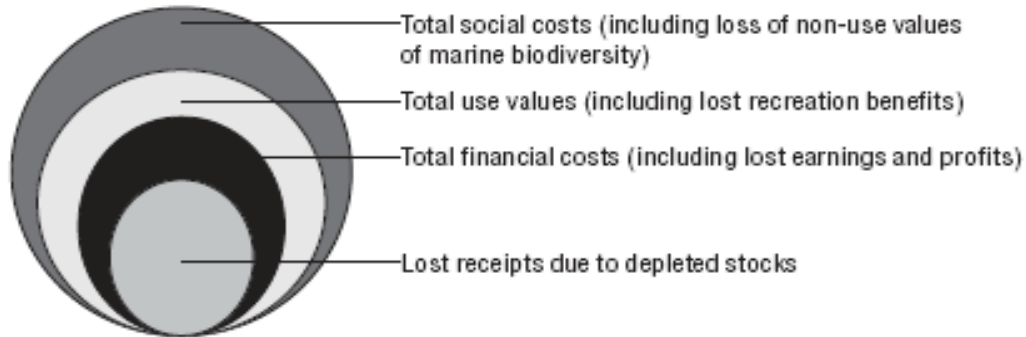
Figuur 5 uit het rapport ‘Sunken Billions’ laat zien dat een visserijinspanning hoger dan de maximaal duurzame vangst minder rendabel is dan op het niveau van een maximaal duurzame vangst. Een visserijinspanning die onder dat niveau zit, is echter nóg rendabeler. Vissen op het niveau van de ‘maximum economic yield’ is dus economisch én ecologisch het meest gunstig.

Figuur 4: maximale visserij-inspanningen leveren niet altijd maximale winst op

Ook de OECD komt in haar rapport 'Costs of Inaction of Key Environmental Challenges' (2008) tot de conclusie dat de kosten van niet-duurzame visserij een groot verlies is voor de maatschappij:

Figuur 5: kosten van verlies als gevolg van uitgeputte visserijvoorraden

Economen en ecologen zijn het dus eens: hier is winst te boeken.

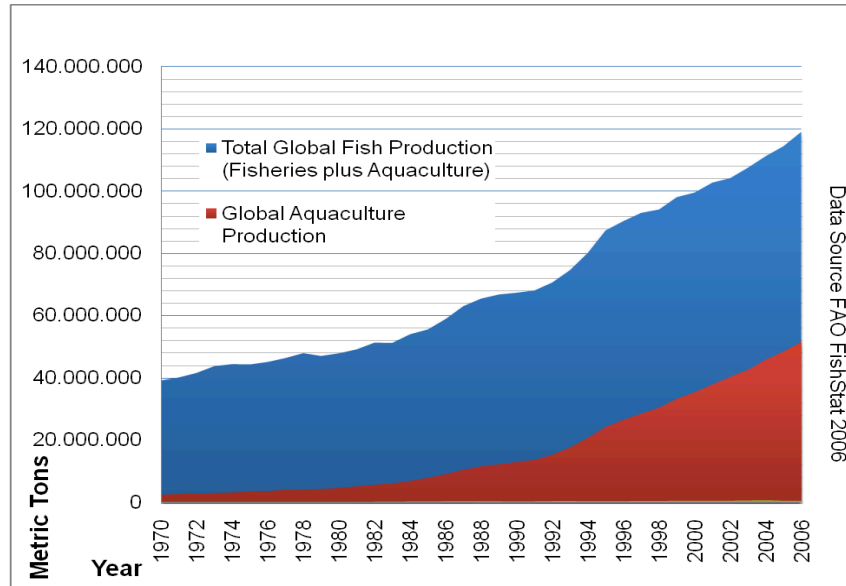
Belangrijke onderdelen van de oplossing zijn:

- Bewustwording over bovenstaande realiteit, inclusief ecologische, economische en sociale aspecten hiervan.
- Certificering van duurzame visserij zoals door de Marine Stewardship Council (MSC)
- Het instellen van beschermde gebieden (Marine Protected Areas) in cruciale gebieden, zoals koraalriffen (ook wel dekraamkamers van de zee genoemd).
- Hervorming van visserijbeleid zoals het Gemeenschappelijk Visserijbeleid van de EU, inclusief eerlijke, coherente Fisheries Partnership Agreements met ontwikkelingslanden

Kweekvis

De Taskforce ziet kweekvis als een belangrijk onderdeel van het matig eiwitrijke dieet dat we alle mensen toewensen, maar ziet ook risico's voor biodiversiteit in de snelle groei (zie figuur 6). Daarbij is het voer van kweekvis een belangrijk punt van aandacht. Roofvissen als zalm eten in het wild (in tegenstelling tot bijvoorbeeld tilapia) voornamelijk andere vissen. Bij het kweken van zalm wordt eraan gewerkt om de Feed Conversion Ratio (hoeveel kilo voer is nodig voor een kilo kweekzalm) naar beneden te brengen. De Taskforce steunt de ontwikkeling van standaarden voor duurzame vis in de Aquaculture Dialogues, waarvan de standaarden beheerd zullen worden door de Aquaculture Stewardship Council (ASC) en steunt ook innovaties in de sector met name om de impact op natuurlijke ecosystemen te verminderen.

Figuur 6: groei van kweekvis in de afgelopen 4 decennia (bron FAO)

Transitie naar productie en consumptie naar relatief meer plantaardig eiwit

Bovenstaande realiteit samengevat: de komende decennia komen er meer mensen met een grotere totale eiwitbehoefte, op een beperkt grond- en zee gebied waar uitbreiding niet mogelijk is zonder biodiversiteit verder aan te tasten. Dus moet er meer voedsel geproduceerd worden op evenveel landbouwgrond en met grenzen aan de productiecapaciteit van onze oceanen.

Wereldwijd is men het er over eens dat - naast hogere opbrengsten per hectares en veilig stellen van bijzondere ecosystemen (koraalriffen, gezonde bodems) - een belangrijk onderdeel van de oplossing een verschuiving van dierlijke naar plantaardige eiwitten is. De productie van dierlijk eiwit kost (nog even los van de uitstoot aan broeikasgassen) altijd meer landbouwgrond dan plantaardig voedsel. Productie van dieren kost meer landbouwgrond dan van planten, omdat dieren slechts een deel van hun voedsel omzetten in eetbaar vlees, met een ratio voor rundvlees van 10/12 kilo plantaardig voedsel voor 1 kilo vlees. (Daarbij zijn wel nuances: kippenvlees heeft minder voedsel nodig per kilo vleesproduct en tilapia eet plantaardig voedsel tegenover de roofvis zalm, die in het wild vrijwel uitsluitend vis eet.)

Voorbeelden en hulpmiddelen uit de praktijk

- Efficiency-ervaringen Wageningen Universiteit (vele duizenden kilo's graan per hectare) toepassen in arme landen, aangepast op de klimatologische en bodemomstandigheden.
- Ervaring Nederlandse tuinbouwers toepassen in steden, op daken van kantoorgebouwen
- Analyseren van HCV-gebieden met behulp van bestaande toolkit: <http://www.hcvf.org/>
- Duurzame visserij en duurzame viskweek stimuleren door producenten te helpen zich te laten certificeren (MSC en ASC). MSC is al actief op de markt, ASC is in ontwikkeling.

Referenties

- FAO, zie <http://www.fao.org/publications/en/>
 - The State of Food and Agriculture
 - The State of Fisheries and Aquaculture
- Initiatief Duurzame Handel, zie www.duurzamehandel.com

- OECD 'Costs of Inaction on Key Environmental Challenges'
 - World Bank and FAO 'Sunken Billions'
 - Marine Stewardship Council, www.msc.org
 - Aquaculture Stewardship Council, www.ascworldwide.org
 - High Conservation Value resource network, <http://www.hcvnetwork.org/>
-

*Dit is een van 8 aanbevelingen uit het advies van de Taskforce
Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen aan de formateur d.d. 21 juni 2010.
Zie voor het volledige advies www.taskforcebiodiversiteit.nl*